

Referat

13. juni 2022

Sagsbeh.: GS

By-, Kultur- og Miljøområdet

Til medlemmer af Det Grønne Råd på Frederiksberg

Rådsmøde mandag den 13. juni 2022, kl. 14:00 – 16:00 **Mødested: Frederiksberg Rådhus, lokale 4.110**

Mødedeltagere:

Frederiksberg Kommunalbestyrelse Formand for Miljø-, Bynatur og Mobilitets- udvalget Formand for Det Grønne Råd	Jan E. Jørgensen (JEJ)
Kommunalbestyrelsesmedlem	Anders Storgaard (AS)
Danmarks Naturfredningsforening Lokalkomiteen for Frederiksberg	Mette Christensen (MC)
Friluftsrådet København	Dorrit Christensen (DC)
Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse	Amalie Strømberg Loft (ASL) – (Afbud)
Cyklistforbundet Frederiksberg Lokalafdeling	Jette Gotsche (JG)
Dansk Ornitologisk Forening Lokalkomiteen for Frederiksberg	Thyge Enevoldsen (TE)
Fonden for Træer og Miljø	Hans Erik Lund (HEL)
Danmarks Jægerforbund:	Hanne Hauer (HH)
Foreningen for Bygnings- og Landskabskultur	Ditte Thye (DT)

Spejderne på Frederiksberg

Alice Giltoft (AG)

Frederiksberg Erhverv

Victor Aalund-Olsen (VAO) – (Afbud)

NOAH

Inger Vedel (IV) – (Afbud)

Klimabevægelsen i Danmark

Daniel Madsen (DM)

Frederiksberg Kommune:

By-, Kultur- og Miljødirektør

Ulrik Winge (UW)

Vej-, Park- og Miljøchef

Jan Bøge Sørensen (JBS)

Naturvejleder

William B. Larsen (WBL) – (Afbud)

Manja Jensen (MJ) – (Afbud)

Referent

Gitte Sørensen (GS)

Dagsorden

1. Godkendelse af referat og opfølgning fra senest møde: Referat fra 28.02.2022 vedlagt
2. Meddelelser fra formanden
3. Præsentation af medlemmerne i det udvidede Grønne Råd
4. Skybrudsprojekt i Egernvej Anlægget
5. Frederiksberg Hospital
6. Aktuelle byudviklingsprojekter
7. Naturvejledning
8. Eventuelt
9. Næste møde

Referat nr. 011

Vedr. dagsorden pkt. 1. Godkendelse af referat og opfølgning

JEJ bød velkommen til medlemmerne og spurgte til, om der var bemærkninger til udsendte referat fra sidste møde i Det Grønne Råd den 28. februar 2022.

DT oplyste, at hendes bemærkning til 'pkt. 4: Cisternemuséet' om, at "det ville have skabt en bedre forståelse for projektet, hvis det var blevet meldt ud, at det 4. kammer allerede eksisterer, så det ikke skal bygges fra grunden", stod anført som MC's bemærkning. GS oplyste, at hun ville rette fejlen i referatet og efterfølgende lægge det på Frederiksberg.dk.

Vedr. dagsorden pkt.2: Meddelelser fra formanden

JEJ meddelte, at stadsgartner Karsten Klintø (KK) er stoppet for at gå på pension og derfor ikke længere deltager i møder i Det Grønne Råd. Frederiksberg Kommune har opslået stillingen, og ansættelsesprocessen er i gang i forhold til at finde en ny stadsgartner, der kan følge op på KK's store engagement gennem mange år.

Vedr. dagsorden pkt. 3: Præsentation af medlemmerne i det udvidede Grønne Råd

JEJ opfordrede til en præsentation af medlemmerne i det udvidede Grønne Råd, og der blev foretaget en navnerunde omkring bordet. Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, Frederiksberg Erhverv og NOAH var fraværende.

Dagsorden pkt. 4: Skybrudsprojekt i Egernvej Anlægget

Projektleder og landskabsarkitekt Malene Rockall Muus præsenterede fase 1 af skybrudsprojektet i Egernvej Anlægget – den vestlige del af anlægget mellem Vagtelvej og Sol-sortevej. Det samlede anlæg – den vestlige og østlige del – forventes at kunne håndtere og forsinke 3000 m³ regnvand.

Skybrudsprojektet Egernvej Anlægget udspringer af en oplandsplan for området og et tilbagevendelse problem med vand, der løber til området og samles omkring den vestlige ende ved Vagtelvej. Vandet fra veje og opland forsinkes ved, at det ledes ind i anlægget til magasiner under terræn og derefter til bassiner i terrænet. Vandet ledes derved i kontrollerede mængder til spildevandledningen på Vagtelvej og videre i systemet.

Der er i projektforslaget arbejdet med at placere det volumen af regnvand, der skal være plads til og samtidig bevare parkers nuværende funktioner samt tilføje nye. De nye beplantninger sammensættes, så der opnås en større diversitet og med øje for dyresamt insektliv. En ny legeplads og en motions-”ø” bliver anlagt i 2022 i forbindelse med anlæg af fase 1.

Borgere og naboer blev under Corona inddraget i processen, og der blev både opsat en planche med information og en postkasse til idéer i anlægget og udsendt breve til naboer på E-boks. Her var det muligt at komme med idéer og ønsker til det nye anlæg.

MC spørger, hvor Egernvej Anlægget befinder sig, og Malene siger på Egernvej og viser området på et kort. HEL nævner sin bekymring for, at eksisterende træer og rødder ødelægges i processen, og Malene oplyser, at der ikke graves, hvor det ikke behøves. Man forsøger at bevare træer, som også naturligt begrænser, hvor man kan grave, ligesom det også gælder for andre bindinger som Frederiksberg Forsynings eksisterende ledninger.

TE spørger, om det kan overvejes at lave mere permanent blå områder i byen fx også i Egernvej Anlægget. Malene siger, at det er svært at placere vand i anlægget, da den rekreative funktion prioriteres, da anlægget bruges af skoler og beboere. TE nævner, at man har gjort det i Lindevangsparken, og et lille vandhul i Grøndalen, nævner Malene selv. TE spørger om, man ikke kan overveje videre, og Malene nævner, at der er en række udfordringer og bindinger. JEJ opfordrer til, at man ser på, om der kan laves vand i krattet. HE er enig med TE om, at vand vil være en kvalitet.

HH spørger, hvordan vandet ved skybrud kommer ned under anlægget? Malene fortæller, at det kommer ind via eksisterende regnvandsledninger, overflader og via vejbede og vejriste. Vandets vej er synliggjort i bearbejdningen af terrænet og via kanaler, der leder vandet fra vejene til bassinet.

Dagsorden pkt. 5: Frederiksberg Hospital

Byplanarkitekt Ragnhild Ladegård Nielsen orienterede om status på udvikling af Hospitalsgrunden. Frederiksberg Kommune har indhentet tre forslag til udviklingsplan for Frederiksberg Hospital, som medlemmerne af Det Grønne Råd har haft lejlighed til at kommentere.

Ragnhild fortalte, at man tilbage i juni 2019 vedtog en vision for 'Frederiksberg Hospital – hele byens nye kvarter' efter borgerinddragelse, byvandring, postkort og interview med politikere mv. I juni 2021 blev 'Program for parallelopdrag til udviklingsplan' vedtaget, og nu arbejdes der med en udviklingsplan, der involverer etape- og tidsplan, fysisk plan, økonomisk plan og strategisk plan med visionen i centrum.

Hele 18 teams bød ind, og de tre tværfaglige teams EFFEKT, SLETH og Vandkunsten / SLA endte med opgaven, de begyndte i december 2021 og afleverede 5. maj med præsentation 12. maj 2022 for vurderingsudvalget, der består af medlemmerne i By- og erhvervsstrategisk udvalg, formanden for Miljø-, bynatur- og mobilitetsudvalget, borgmesteren samt tre fagdommere, ved et åbent borgerarrangement.

Team EFFEKT har arbejdet med 'Frederiksberg Hospital – Gro det nye af det gamle', team SLETH har taget udgangspunkt i 'Frederiksberg Haver – Det sunde bykvarter', og team Vandkunsten / SLA har valgt 'Hospitalskvarteret – Et grønt fyrtårn frisættes'. De tre forslag kan ses på [Frederiksberg Hospital - hele byens nye kvarter!](#), hvor der er link til den digitale opslagstavle [ThingLink](#).

Til at følge udviklingen af 'Hele byens nye kvarter' er der nedsat et borgerpanel, der er repræsentativt sammensat for at kunne repræsentere hele byen. 2500 personer er via E-boks blevet inviteret, 171 borgere har meldt positivt tilbage, og Gallup/Kantar har efterfølgende sammensat et repræsentativt borgerpanel på 34 personer.

Efter sommerferien og resten af 2022 er der planlagt et forløb, hvor det forslag, der vælges – eller elementer fra flere forslag – skal bearbejdes, detaljeres og struktureres i forhold til kommunens, borgernes og interessenters behov og ønsker. Det er planen, at der i første kvartal af 2023 eller i første halvdel af 2023 politisk kan vedtages en endelig udviklingsplan for Frederiksberg Hospital.

Ved gennemgangen af team EFFEKT's forslag 'Frederiksberg Hospital – Gro det nye af det gamle', hvor Ragnhild fortæller, at hovedgrebet er en stor park i midten med mini-kvadrater udenfor, spørger TE, om der er samme antal bygninger og lejligheder ved alle tre forslag? Ragnhild svarer, at alle tre forslag er på helhedsplanniveau, og at der ikke bliver bygget højt, og at der er tanker om "small living", hvor hver beboer har mindre plads i boligen, og man deles om fællesfaciliteter. HEL spørger til den hvide bygning (bygning 60), om den er ny eller renoveret, og Ragnhild svarer en blanding. HEL vil også gerne høre, hvad der sker med træerne? UW svarer, at de tre forslag på dét punkt minder om hinanden og er udtryk for den proces, der har været. Træerne og den eksisterende bevoksning er et gennemgående tema, hvor alle tre tegnestuer kan svare helt ned på det enkelte træes niveau. JEJ siger, at det er en gave til projektet, at der i forvejen er træer, for ofte er træer en mangelvare i byudviklingsprojekter.

DT nævner, at en toetagers bygning i EFFEKT's arkitektoniske udtryk svarer til en 3-etagers. Man ser det overalt på Frederiksberg, siger hun. Man kan ikke længere bruge eta-

ger til at angive bestemte højder i byggeri. UW er ikke enig. Ragnhild svarer, at det måske kan være på tale på den nederste etage for at give luft men ellers ikke, og at der er opmærksomhed på en tilpasset samlet højde uanset etageantal.

MC siger, at der er nogle herlige, gamle bygninger på grunden. Hvordan forholder man sig til disse, spørger hun. Rives de ned eller renoveres? UW svarer, at alle tre teams har bevaret flere bygninger, end Frederiksberg Kommune har krævet. Det er meget bevaring i alle tre projektforslag og mange bygninger med hospitalshistorisk karakter fra før 1940. Laboratoriebygningen fra 1972 (bygning 60) bevares fx i alle tre forslag. MC spørger, om der kommer et højhus på hospitalsgrunden, og UW svarer nej. Ragnhild opfordrer til at besøge projektforslagene på den digitale opslagstavle og se de konkrete forslag. UW nævner den væsentlige parkering under terræn, som dog er forskellig fra team til team, og JEJ siger, at for god ordens skyld skal de overordnede idéer overholdes, og der skal arbejders videre med dem, og så kommer der også en høring til slut. MC svarer, at der altid dukker overraskelser op.

Ved gennemgangen af team SLETH's forslag 'Frederiksberg Haver – Det sunde bykvarter', hvor Ragnhild fortæller, at visionen er 'Liv og ro' med en række strækninger 'kredsløbet' med en park i midten afbrudt af bygning 62, en afgrænset hospitalshave og et fyrtårn i midten bestående af bygning 60, der har fået glastag. Samtidig er verdensudstillingsbygningen flyttet til stedet for den kommende Metro.

TE spørger til blå element i forslaget, og Ragnhild svarer, at det er indtænkt ved kredsløbets alléer. TE spørger, om det bliver vandbede, og Ragnhild svarer, at det i dette forslag bl.a. bliver klassiske og rektangulære spejlbasiner.

Ved gennemgangen af team Vandkunsten / SLA's forslag 'Hospitalskvarteret – Et grønt fyrtårn frisættes', fortæller Ragnhild, at bygning 60 er blevet til kulturlaboratorium med et landskabsrum omkring, grønnegården og en 3-delning af et parkrum. JEJ spørger, hvem Richard Blom er, siden forslaget har en 'Richard Bloms Have'? UW undersøger sagen og svarer, at det var en reservelæge ved Frederiksberg Hospital, der var med til at nedbringe de normalt gennemsnitlige 50 dages liggetid på hospitalet ved at indføre brug af hygiejne og frisk luft, og som tegnestuen bruger som et greb i sin formidling. Alle teams prøver at fortælle en historie med alt, hvad de gør, siger UW. JEJ nævner, at det burde have været en kvinde. Ragnhild fortæller, at Vandkunsten / SLA er gået længst af de tre teams om at bevare alt. De har vægt på fællesskaber og udbudsstrategier helt ned i små løsninger også for at sikre en god arkitektonisk variation. De har, som de øvrige teams, præsenteret en 50 sideres mappe, hvor hovedgrebet er blandede bo- og ejerformer, som der står i visionen. DC spørger, hvad der menes med fællesskaber? Hvordan kommer det til udtryk? Ragnhild svarer, at det primært er i boformerne.

UW fortæller, at alle teams har forsøgt at forsvare visionen om, at det nye kvarter Frederiksberg Hospital skal være 'på forgængere og cyklisters præmisser', og det har de løst. SLETH taler endda om, at cykelhastigheden skal sættes ned og være på fodgængernes præmisser. Det har vundet genklang i borgerpanelet, der så vidt muligt ikke ønsker biler i området, og at de sendes ned i p-kældre. Ragnhild fortæller, at 10% af parkering er på terræn som fx varetransport, handicapkørsel og lignende. Forslagene er med mere eller mindre bilfrihed. DM spørger, om nogle af de tre teams taler om fossilfri veje? Ragnhild svarer, at der er et stykke arbejde endnu, men Vandkunsten tænker en del i energi. UW siger, at det er to team, der har idéer om hubs (varerind- og udlevering

mm.). Ragnhild siger, at de tre teams er blevet bedt om at tænke i renovation, varer osv., men ingen har foreslået benzinfri områder. DM svarer, at det ellers er oplagt.

HH spørger, om der er blevet tænkt i en kulturby med kunsterne, billedhuggere, trommeslagere og andre, der kan slå sig løs? UW svarer, at der er lagt op til, at laboratoriebygningen (bygning 60) skal kunne noget i dén stil, men at det samtidig er vigtigt ikke at have en plan, der ikke kan realiseres. Der vil være en periode, mens byudviklingen står på, hvor man kan arbejde med midlertidighed og midlertidige lejemål. UW beder Ragnhild vise Vandkunsten / SLA's version af bygning 60, hvor noget er pillet ud, andet er fyldt på, og der er begrønning udenpå.

TE spørger til energi, Frederiksberg Forsyning og Fjernvarme – kan man lave lavtemperatur fjernvarme? Det blev oplyst, at det har været en forudsætning i programmet. Man skal ikke undervurdere behovet for blå elementer, siger TE. Kan man overveje, hvor de kan placeres i den videre proces? Ragnhild siger, at klimafolkene siger, at de tre teams har løst udfordringen med hverdagsregn men mangler at løse skybrudshændelser. JEJ siger, at han tror, at TE spørger ind til permanent vand som søer og åer. Ragnhild svarer, at vi har et højdepunkt midt på hospitalsgrunden, som gør, at det ikke er oplagt at lave søer men at lede regnvand til mindre blå elementer.

AS siger, at det er godt med genbrug af den eksisterende bygningsmasse, og om der er forskel på forslagene fra de tre tegnestuer? Ragnhild svarer, at der er 2-4% forskel, hvor EFFEKT ligger lavest, og UW siger, at alle tre teams har arbejdet med bevaring og endda mere end forventet ud fra tanken 'brug og bevar alt'. JEJ spørger om, man kan sige noget om størrelsen af parken i forhold til, hvad man kender til? Ragnhild viser, at tegnestuen har indarbejdet en sammenligning med dels plænen i Søndermarken, Landbohøjskolens Have og en park i Paris i deres materiale.

JEJ slutter af med at sige tak for en fin præsentation.

Dagsorden pkt. 6: Aktuelle byudviklingsprojekter

UW orienterede kort om status på igangværende byudviklingsprojekter. Udover Hospitalsgrunden, som byplanarkitekt Ragnhild Ladegård Nielsen fortalte om, er omdannelse af området ved Bispeengbuen og et udviklingsarbejde omkring Nordens Plads i gang.

Status på omdannelse af området ved Bispeengbuen er, at projektet har afsluttet en vigtig fase, hvor nedrivning helt og delvist er blevet undersøgt, og et kvarterpanel har været inddraget sammen med borgere. Sagen er nu til behandling og i politisk proces i Københavns og Frederiksberg Kommune. Analyser har vist, at det er en mulighed at nedrive én bue, så der fortsat kører trafik på den anden, og der samtidig etableres en grøn park. Sagen var i By- og Erhvervspolitisk udvalg den 20. maj 2022, hvor udvalget besluttede, at Frederiksberg Kommune sammen med Københavns Kommune arbejder videre med belysning af vision 3 "Delvis nedrivning og grønne byrum". UW nævnte, at sagen ikke er færdigbehandlet og derfor både skal behandles i Magistraten (13.06.22) og i Kommunalbestyrelsen (20.06.22) i indeværende uge.

JEJ mente, at en historiske chance for at få Bispeengbuen helt væk nu bliver forpasset. Det er ærgerligt, at bruge 236 millioner på til- og frakørselsramper, og da Bispeengbuen kan holde frem til 2030, er der nogle år til at finde en løsning. Når Aarhus Kommune kunne finde penge til at fritlægge Aarhus Å, burde dette byudviklingsprojekt også kunne løses, mente JEJ.

UW fortalte herefter om udviklingsarbejdet omkring Nordens Plads. Daværende By- og Miljøudvalg i Frederiksberg Kommune vedtog i 2019 (28.10.19) et visionsprogram for området Nordens Plads, hvor beboere og aktører skulle høres og en ny helhedsplan skabes. Der har været afholdt workshops i området, og man er færdig bag Domus Vista og med Plejehjem. Ambitionen er at styrke Nordens Plads identitet og skabe et bykvarter med grønne gaderum, forhaver og attraktive byrum. I mellemtiden har Domus Vista skiftet ejer fra svensk ejet til nu Heimstaden, og Frederiksberg Kommune er i dialog med dem. En fornyet borgerdialog finder sted igen i efteråret, og UW opfordrer til, at medlemmerne af Det Grønne Råd tager forbi og ser udviklingen af området.

Dagsorden pkt. 7: Naturvejledning

Afbud fra naturvejlederne WBL og MJ betød, at der ikke blev orienteret om aktuelle naturvejlederarrangementer.

Dagsorden pkt. 8: Eventuelt

JEJ opfordrer dem, der har noget til eventuelt at melde sig, og UW nævner en fremtidig drøftelse af Det Grønne Råd og om noget skal gøre på en ny måde fx med mere vægt på klimaspørgsmål?

HE savner et samlet kommissorium for Det Grønne Råd, og hvad det skal, som også indeholder forventninger fra Frederiksberg Kommune til rådets indsigelser samt om spillet mellem rådet og de offentlige høringer. JEJ spørger, om ikke det allerede findes? JBS svarer, at der ligger et udvidet kommissorium, som også har været til høring hos rådet selv. JEJ nævner i den forbindelse, at Det Grønne Råd bør høres om diverse projekter før og forud for, at beslutningerne om dem træffes. Det aftales, at emnet skal behandles som et selvstændigt punkt på dagsordenen ved næste møde i Det Grønne Råd.

TE nævner, at Det Grønne Råd i modsætningen til Ældrerådet og Handicaprådet ikke kan komme med forslag til Frederiksberg Kommunes budget. JEJ svarer, at man har opfordret rådet til det. Dog skal forslag komme i så god tid som mulig og meget gerne ift. anlægsprojekter. MC siger, at rådet nok har ligget lidt i dvale på det punkt, og DT siger, at der er vigtig med en fortsat orientering om byudviklingsprojekter og større anlægsprojekter i forhold til klima, det grønne og æstetiske udtryk og bygningsmassen. JEJ er helt enig.

MC spørger til Solbjerg Parkkirkegård, og om den er taget i brug igen? Blev den ikke lukket ned i 2013? UW svarer, at oprindeligt skulle dele af den nedlægges, men daværende By- og Miljøudvalg behandlede en udviklingsplan for området, og der blev afholdt et velbesøgt borgermøde i efteråret 2021 i kapellet. GS nævner, at Solbjerg Parkkirkegård var på dagsordenen på sidste møde, og UW siger, at det er helt oplagt, at høre om projektet igen. MC siger, at det er noget, der hedder gravfred. Hun vil gerne give udtryk for, at hun ser mange steder, hvor man udnytter blomster og grønt, og det vil hun gerne sige tak for. JEJ svarer, at det er han glad for, at hun har bemærket.

TE siger, at det er ærgerligt at se, at grunden på Finsensvej 12 med et vandhul, hvor Start-up City skal etableres, stadig ligger tom. Vi rykker dem, svarer UW. JEJ svarer TE, at det er han glad for, at han nævner, for hvad pokker sker der? TE spørger, om der ikke kan gøres noget midlertidigt? UW er helt enig. Der skal presses yderligere på med en politisk henvendelse.

HE vil gerne rose kommunen for den pose med frø med hjemmehørende arter, som han modtog ved sidste møde. Herudover vil han foreslå, at nogle af de fremtidige møder holdes på forskellige lokationer eller som eksklusioner. Ikke hver gang men ind i mellem. JEJ svarer, at det er en god idé og nævner Norskehytten, Vestskoven og Amager Strandpark. UW nævner også Solbjerg Parkkirkegård som en mulighed. JEJ siger, at det eventuelt kan foregå i kapellet.

Dagsorden pkt. 9: Næste møde

JEJ orienterer om, at der pt. ikke er fastsat en dato for næste møde, men at en dato udsendes.

DT efterspørger samtidig en dato for Frederiksberg Kommunes budget. JEJ svarer, at gode forslag ift. budgetønsker fra de enkelte organisationer modtages gerne før sommerferien. Gerne helt ned i 20-30.000 kr. størrelsen. Det er godt med mange øjne på tingene og med gode idéer. MC nævner, at Nylandsvej er ret træløs, og TE siger, at han dog har set valgplakater i træerne.